PHASELIS

Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi
Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies

Issue V (2019)

Phaselis'ten Yeni Bir Onurlandırma Yazıtına İlişkin Tamamlama Önerisi

Suggestion of Completion for a New Honorary Inscription from Phaselis

Nihal TÜNER ÖNEN

<https://orcid.org/0000-0002-1098-028X>

The entire contents of this journal, *Phaselis: Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies*, is open to users and it is an 'open access' journal. Users are able to read the full texts, to download, to copy, print and distribute without obtaining the permission of the editor and author(s). However, all references to the articles published in the e-journal *Phaselis* are to indicate through reference the source of the citation from this journal.

Phaselis: Journal of Interdisciplinary Mediterranean Studies is a peer-reviewed journal and the articles which have had their peer reviewing process completed will be published on the web-site (journal.phaselis.org) in the year of the journal's issue (e.g. Issue IV: January-December 2018). At the end of December 2018 the year's issue is completed and Issue V: January-December 2019 will begin.

Responsibility for the articles published in this journal remains with the authors.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Citation N. Tüner-Önen, "Phaselis'ten Yeni Bir Onurlandırma Yazıtına İlişkin Tamamlama Önerisi". *Phaselis* V (2019) 361-368. <http://dx.doi.org/10.18367/Pha.19023>

Received Date: 28.10.2019 | Acceptance Date: 13.12.2019
Online Publication Date: 27.12.2019

Editing Phaselis Research Project
www.phaselis.org

Geliş Tarihi: 28.10.2019
Kabul Tarihi: 13.12.2019
Yayın Tarihi: 27.12.2019

PHASELIS

V (2019) 361-368
DOI: 10.18367/Pha.19023
journal.phaselis.org

Phaselis'ten Yeni Bir Onurlandırma Yazıtına İlişkin Tamamlama Önerisi

The Suggestion of Completion for a New Honorary Inscription from Phaselis

Nihal TÜNER ÖNEN *

Öz: Buradaki makalede, 2017 yılında Hadrianus Kapısı önünde gerçekleştirilen çalışmalar sırasında bulunan ve üzerinde beş satır yazıt taşıyan bir kaide parçası tanıtılmaktadır. Söz konusu yazıtın bir onurlandırma metnini içerdiği düşünülmektedir. Burada sunulan tamamlamada, aynı zamanda *procurator* ve filozof olarak kaydedilen ve Mouseion'da bedava yemek yeme ayrıcalığıyla ödüllendirilmiş olan, fakat adına ilişkin herhangi bir emareye sahip olmadığımız kişinin, Marcus Aurelius *praenomen* ve *nomenini* taşıyan biri tarafından - söz konusu kişinin dostu vasfıyla - onurlandırıldığı önerilmektedir. Onurlandırmayı yapan kişi için her ne kadar net bir şey söylenemese de Phaselis vatandaşı olmalıdır. Onurlandırılan kişi de Lykia ve Pamphylia *procuratoru* ve imparator nezdinde hatrı sayılan bir filozof olarak muhtemelen kent için bir yardımda bulunmuştur.

Anahtar sözcükler: Phaselis, Epigrafi, Onur Yazıtı, Mouseion, Filozof

Abstract: This article presents a pedestal fragment with five lines of inscriptions which is discovered during the excavation of Hadrian's Gate in 2017. The aforementioned inscription is thought to contain an honorary text. In the completion presented here, it is suggested that a person who is also registered as a procurator, philosopher and a privilege holder of free food at Mouseion, but whose name we don't have any sign on the inscription here, is honored by someone called with *praenomen* and *nomen* Marcus Aurelius - a friend of the honored person -. Although it's not certain, the honoring person must be a citizen of Phaselis. The honored person probably made a contribution to the city as a procurator of Lycia and Pamphylia, and as a philosopher who could be likely a well-regarded person in the eye of emperor.

Keywords: Phaselis, Epigraphy, Honorary Inscription, Mouseion, Philosopher

Phaselis Kazısı 2017 yılı sezonunda Hadrianus Kapısı çalışmaları sırasında bulunan ve bir kaideye ait olduğu düşünülen yazıt parçası, sol kenarının bir kısmı hariç her yönden kırık olmasına rağmen üzerinde korunan beş satır yazıtın içeriğiyle, bugüne kadar kentten ele geçen onurlandırma yazıtlarından ayrılmaktadır. Buradaki makalede söz konusu yazıtla ilişkin tamamlama önerisi sunulmaktadır.

Marcus Aurelius Falanca Filozof ve Procurator Falanca'yı Onurlandırıyor

2017 yılında, Hadrianus Kapısı'nın güney liman yönünde önde, batı tarafta yapılan alan temizliği sırasında bulunmuş, nitelikli – mermere yakın - kireçtaşından heykel kaidesi parçası. Sol kenarın bir kısmı hariç her yönden kırık durumda. Üzerinde 5 satırlık yazıtın belli oranlarda harfleri korunmuştur. Oldukça itinalı kazınmış olan yazıt, kentte başka örneklerine de rastladığımız, kufi

* Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü, Antalya, nihaltuner@akdeniz.edu.tr | <https://orcid.org/0000-0002-1098-028X>

tarzda, yani köşeli karakterlerle yazılmıştır. Kelimeler arasında boşluk bırakılması dikkat çekicidir.

Ölçüler: yük.: 0.23 m; gen.:0.35 m; der.: 0.15 m; harf yük.: 0.02 m

ENM-----
 2 ἀτελῶν φ -----
 πον τῶν Σ-----
 4 Μάρκος Αὐρήλ[ιος] -----
 ὁ ἐταῖρος ----

Buradaki yazıt, Marcus Aurelius *praenomen* ve *nomen gentilicium*'u dolayısıyla MS 212 yılı sonrasına tarihlendirilebilir.

Str. 1-2. Yazım stili açısından kelimelerin ara verilerek yazılmış olmasından dolayı ikinci satırda açık bir şekilde ἀτελῶν olarak okunan kelimenin iki bitimli ἀτελής sıfatının *genetivus pluralis*'i olarak kullanıldığı kabul edilebilir. Bu sebeple çözüm önerilerine sözlük anlamı “eksik, tamamlanmamış, sınırsız, sonsuz, ulaşılmaz ve vergiden muaf¹” manalarına gelen ἀτελής kelimesinden başlamak yerinde olacaktır. Bu kelime *singularis* formda daha çok alım-satıma ilişkin sözleşmelerde (*diagraphē*) vergisizliğe ilişkin kullanımlarda², askerlik ve *leiturgia* muafiyetine yönelik ifadelerde³ ve nadiren onur yazıtlarında onurlandırılan kişinin rakipsiz ve ulaşılmaz olduğuna ilişkin manalarda⁴ kullanılır. *Pluralis* formda da sıklıkla sözleşmelerde ve kararnamelerde vergi ve ödeme muafiyetini⁵ ya da vergi ödemekten muaf tutulan kişilerin oluşturduğu gurupları⁶ ifade ederken yer bulur. Aynı zamanda ise Mouseion'da bedava yemek yeme hakkına yönelik kullanımlarının da olduğu görülmektedir⁷. Buradaki yazıtta da bu son anlam kabul edilmiş ve taş

¹ Liddell - Scott 1940, s.v. ἀ-τελής, ες.

² Krş. SEG XXIX 1088 (ἔσται δὲ καὶ τοῦ σώματος ἀτελής καὶ ἀτείας καὶ σπονδαρχήσει τῷ Διονύσῳ); IPriene 174 (ἀ[τ]ελής δὲ ἔσται καὶ τοῦ σώματος... etc.).

³ SIG III 1017 (ἔσται δὲ καὶ [στρατε]ίας ἀτελής σώ[μα]τι τῷ ἑαυτοῦ); SEG XV, 690 (ἀτελής) [δὲ ἔστω] καὶ λητουργιῶν π[α]σῶν πλὴν —).

⁴ MAMA VIII, no. 418.c (ἀγαθὸς ἀτελής τραγῳδιῶν ποιητής).

⁵ Krş. SEG II 500 (—ἀτελῶν παντὸς φόρο)υ...); XIV 639 (τῶν ἀξαγομένων πάντ[ων καὶ] | κατὰ γῆν καὶ [κατὰ θάλασσαν] | ὄντων ἀτελῶν [μόν]ων ...) ..etc.

⁶ BGU I 119 (τῶν ἱε[ρ]ονικῶν καὶ] ἀτελῶν ..); IEphesos 3005 (τῶν ἱερoneikῶν | [κ]αὶ ἀτελῶν καὶ ἀνεισφό[ρ]ων).

⁷ Krş. Bernand - Bernand 1960, 20 (Σέρουιος Σουλπίκιος [Σερῆνος] | ἑπαρχος σπείρης, χει[λί]αρχος | λεγεῶνος κβ', [ἑπαρχος ἄλης Οὐό] | κουντίω[ν — — —] | νεωκόρος τοῦ μεγάλου | Σαράπιδος, τῶν [έν Μουσειῳ] | σειτουμένων ἀτελῶ[ν, ἥκουσα] | Μέμνονος ὥρας — — — | (ἔτους) ζ' Ἀδριανοῦ). MS 121/122 yılına tarihlenen yazıtta, aynı zamanda *praefectus cohortis* (kita komutanı) ve XII. Deioteriana lejyonunda *tribunus legionis* (lejyon komutanı) olmuş olan Servius Sulpicius Serenus, Memnon'un anısal mezarına ismini kazıdığı bildirilir. Mouseion'da sınırsız yemek yeme hakkına sahip olan Servius Sulpicius, Mısır'ın görülmeye değer en ünlü yerleri arasında sayılan Thebe'deki devasa heykeller olan Memnon anıtlarını ziyaret etmiş ve birçok yazıttan öğretildiğine göre, bazı günlerde güneş heykeli vurdüğünde çıkan ve Memnon'un annesini selamlaması olarak yorumlanan “Memnon'un sesini” duymuştur. Bernand 1984, 32 (Τούλλιον Πτολεμαῖον γενόμενον στρατηγὸν | τῆς πόλεως καὶ ἀρχιδικαστὴν καὶ ἐπὶ τῆς | εὐθηνίας τῶν ἐν τῷ Μουσειῳ σιτουμένων | ἀτελῶν, ἀντεπιστάτη[ν τοῦ] | Μουσειῳ καὶ νεωκόρον τ[οῦ] | μεγάλου Σαράπιδος | ἡ πατρίς.). Mısır Tentyris'ten ele geçmiş ve MS. 1-50 arasına tarihlenen bu yazıtta, Mouseion'da bedava yemek yeme hakkına sahip kişilerden biri olan ve aynı zamanda kent

üzerinde korunmuş olan ilk satırın aşağıdaki gibi tamamlanabileceği önerilmiştir: - - - τῶν] | ἐν Μ[ουσειῷ σιτουμένων] ἀτελῶν. Bunun yanı sıra ἀτελῶν kelimesinin ardından Φ harfinin gelmesi, - - - τῶν] | ἐν Μ[ουσειῷ σιτουμένων] | ἀτελῶν φιλοσόφον⁸ ya da - - - τῶν] | ἐν Μ[ουσειῷ σιτουμένων] | ἀτελῶν φιλοσόφων⁹ tamamlamalarına olanak tanımaktadır¹⁰. Her ne kadar Atina, Ephesos, Smyrna ve Perge gibi büyük kentlerde Mouseion yapıları bulunsun da, burada söz konusu olan İskenderiye'deki Mouseion'dur¹¹.

Ptolemaioslar Dönemi'nde Büyük Kütüphane yanında kentin önde gelen diğer entelektüel kurumu olarak karşımıza çıkan Mouseion, antikitenin önde gelen bilginlerini İskenderiye'ye çekmek için bir cazibe alanı işlevini görmüş ve bir prestij makamı olarak öne çıkarılmıştır¹². Ancak MÖ II. yüzyılın sonlarından itibaren her iki kurum da önemini yitirmeye başlamış ve başlarına önemsiz kişiler getirilmiştir¹³. Roma İmparatorluk Dönemi'nde ise imparatorların yönetimine geçen bu kurumda yemek yeme hakkının hem bilginlere hem de önemli kişilere – Mouseion'da kayda değer bir zaman geçirme durumları olmasa da¹⁴ - bir çeşit ödül olarak verildiği görülmektedir¹⁵. Özellikle Hellen kültürüne olan düşkünlüğüyle tanınan İmparator Hadrianus'un, söz konusu ayrıcalığı cömertce sunduğu bilinmektedir¹⁶.

strategos'u ve baş hakim (arkhidikastes) olan Tullius Ptolemaios onurlandırılmıştır.

⁸ Krş. Bernand 1984, 14 (ἀγαθὴ τύχη. | Φλάσιον Μαίκιον Σε[ουήρον] | Διονυσόδωρον τῶν [ἐν τῷ] | Μουσειῷ σιτουμένων ἀτελῶν] | Πλατωνικὸν φιλόσοφον καὶ | βουλευτὴν, Ἀγ[τινοέων νέων] | Ἑλλήνων ἢ [Βουλῆ]). Antinoopolis'ten ele geçen ve MS. 250-300 arasına tarihlenen söz konusu yazıt, Mouseion'da bedava yemek yeme hakkına sahip, Platonik bir filozof olan Flavius Maecius Dionysodorus'un onurlandırılmasını içerir.

⁹ Krş. *IGUR* I 241 ([Μ(άρκον) Αὐρήλιον] Ἀσκληπιάδην Ἀλεξανδρέα | [πανκρατιασ]τὴν περιοδονεῖκη[ν], | [πρεσβύτατον] νεωκόρον τοῦ μεγάλου] | [Σαράπιδος] καὶ τῶν ἐν τῷ Μουσειῷ | [σειτου]μένων ἀτελῶν φιλοσόφων | [ἀρχιερέα] τοῦ σύμπαντος ξυστοῦ | [διὰ] βίου ξυστάρχην καὶ ἐπὶ | βαλανείων τοῦ Σεβαστοῦ | ἢ σύνοδος.) ve 250 ([Μάρκος Αὐρήλιος Ἀσκληπιάδης ὁ καὶ Ἑρμόδωρος Δημητρίου υἱὸς παγκρατιαστῆς περιοδονεῖκης ἄλειπτος ἀρχιερεὺς τοῦ σύμπαντος ξυστοῦ] | [διὰ βίου καὶ πρεσβύτατος νεωκόρος τοῦ μεγάλου Σαράπιδος καὶ τῶν ἐν τῷ Μουσειῷ σιτουμένων ἀτελῶν φιλοσόφων]). Roma'dan ele geçen her iki yazıt da MS II. yüzyılın sonundandır ve Marcus Aurelius Asklepiades isimli bir Aleksandreia vatandaşı ile ilgilidir. Bu şahıs da Mouseion'da bedava yemek yeme hakkına sahip filozoflardan biridir. Aynı zamanda, güreş sporcusu, tüm büyük oyunlarda galibiyet kazanmış, Aziz Serapis'in en tecrübeli tapınak bekçisi ve imparator kaplıcalarında atletizmle ilgili dernek başkanlığı yapmıştır.

¹⁰ İmparatorluk döneminde sofist, *rhetor* ve filozof kavramlarının iç içe geçtiği ve dolayısıyla bunlar arasında ayırım yapmanın zorlukları hususunda bk. Fein 1994, 223 vd. Aynı kişi bir yazıtta *rhetor* veya sofist olarak geçerken, başka bir yazıtta filozof olarak tanıtılabilmektedir. Söz konusu kavramların felsefi bakımdan farklılıkları ve benzerlikleri ile yazıtlarda karşılaşılan durumlar için bk. Akgün-Kaya 2015b, 1-15; 2016, 27-49; Aytaçlar 2006, 3-8. Kendilerini *rhetor* olarak gören Aelius Aristides ve Herodes Atticus, Philostratos (*Vit.Soph.* 546: ὁ σοφιστὴς Ἡρώδης; 581. 9: τεχνικώτατος δὲ σοφιστῶν ὁ Ἀριστείδης) ve günümüz araştırmacıları tarafından sofist olarak sayılırken (Bowersock 1969, 13, 272-276; Stanton 1973, 355; Jones 2001, 13; Puech 2002, 10); Kyreneli Synesios (Synes. Δίων 1.12 - 1.13 ve 1. 93) tarafından sofist olarak adlandırılan Dion Khrysostomos da pek çok konuşmasında kendisini filozof olarak göstermiştir (Dion. Chr. 12.13; 13.9-12; 33.16; 34.3.52; 42.1; 72.16. Krş. Stanton 1973, 354). Atina'da bulunan bir epigramda da aynı kişi hem *rhetor* hem de filozof olarak tanımlanmıştır (Kaibel 1965, nr. 106: ῥήτωρ μὲν εἶπεῖν, φιλόσοφος δ' ἔχρησεν).

¹¹ Lydia'da, Dima ya da Kerbia olduğu düşünülen Hamidiye'den, İskenderiye'deki Mouseion'da bedava yemek yeme hakkına sahip olan Fronton'a ilişkin bir yazıt ele geçmiştir (*TAM V* 1, nr. 498: Φρόντων τῶν ἐν τῷ | Μουσειῷ σιτουμένων φιλοσόφων | τῶν Ἀλεξανδρῶν [νῶν ----]).

¹² Watts 2006, 148 vd.

¹³ Fraser 1972, 333 vd.; Lewis 1981, 154 vd.

¹⁴ Krş. Watts 2006, 148.

¹⁵ Roma döneminde bilinen Mouseion üyelikleri için bk. Lewis 1981, 155 vd.

¹⁶ Philostratus'ta (*Vit.Soph.* 524 (Dionysius); 533 (Polemo) kaydedilenlerden, İmparator Hadrianus'un Miletos'lu

Str. 3: Bu satırda kelimeler arasında boşluk verildiğinden dolayı, ilk üç harf, sonu –πον hecesiyle biten bir kelimeye ait olarak kabul edilebilir. Ardından gelen τῶν ise *pluralis genetivus* artikel olmalıdır. Bu satırda görülebilen son harf kalıntısı ise bir *sigma*’ya aittir. Yazıt üzerinde görülen söz konusu harfler ve yazıtta verilen ayırım, ἐπίτρο] | πον τῶν Σ[εβαστῶν tamamlamasını mümkün kılmaktadır. İmparator tarafından eyaletlerde daha çok vergi toplama ve finans işleri ile görevlendirilen *procurator*’ların pek çok vesile ile sıklıkla onurlandırıldıkları bilinmektedir¹⁷. Roma’nın Mısır’dan getirdiği tahıl rotası üzerinde önemli bir konumda olan Lykia’nın MS 72 yılında Pamphylia ile tek bir eyalet çatısı altında birleştirilmesinden itibaren söz konusu bölgede düzenli olarak “*procurator Lyciae et Pamphyliae*” unvanını alan *procurator*lar görevlendirilmiştir¹⁸.

Phaselis’ten bugüne kadar sadece bir *procurator* yazıtı bilinmektedir¹⁹. Yazıtta Lykia ve Pamphylia eyaletinin *procurator*’u olarak geçen kişinin ise sadece *cognomen*’i - Rufus – korunmuştur. Söz konusu kişinin, Attaleia’da tonozlu bir yapı inşa ettirdiği belgelenen Rufus ile aynı kişi olabileceği düşünülmektedir²⁰. Fakat buradaki yazıtta ikinci satırda önerilen filozof tanımlaması, söz konusu *procurator*un aynı zamanda filozof olduğuna işeret etmektedir. Dolayısıyla bugün için buradaki yazıtta geçen *procurator*’un Rufus olduğu söylenemez.

Özellikle, Philostratos tarafından II. Sofistik Dönem olarak adlandırılan MS I-III. yüzyıllar arasındaki dönemde filozofların da arasında bulunduğu sofist ve *rhetor*’ların kendi uğraşları yanında hem kent hem de eyalet ve imparatorluk düzeyinde önemli idari görevler üstendikleri ve çeşitli memuriyetliklere atandıkları görülmektedir²¹. *Procurator*’luk da söz konusu görevler arasındadır. Filozof olup da *procurator* olan ve onurlandırılan yöneticiler vardır. Bu bağlamda MS II. yüzyılda Ephessos’ta *rhetor* ve sofist olarak tanıtılan ve imparator Hadrianus tarafından iki kez *procurator* olarak görevlendirilmiş ve atlı sınıfına (equester) kabul edilmiş olan Miletos’lu Titus Claudius Flavianus Dionysios²², MS 217-218 yılları arasında Asya *procurator*’u olarak onurlandırılan Appius Aleksandros²³ ve MS II-III. yüzyıllar arasında Pergamon’da sofist ve *procurator* olarak onurlandırılan Tiberius Claudius Nikomedes²⁴ iyi birer örnek oluşturmaktadır. Philostratos sofistlerin yaşamını ele aldığı “Βίοι Σοφιστῶν/*Vitae Sophistarum*” adlı eserinde Titus Claudius Flavianus Dionysios’un ayrıca Aleksandria’daki Mouseion’da bedava yemek yeme onurunu da elde ettiğini

Dionysios ve Smyrna’lı Polemo’ya sağladığı imtiyaz bu duruma örnek gösterilir. Hadrianus’un sağladığı diğer ayrıcalıklar için bk. Magie 1950, 1431.

¹⁷ Küçük Asya *procurator*ları için bk. Abuagla 2012.

¹⁸ *Lyciae et Pamphyliae* *procurator*ları için bk. Coşkun Abuagla 2012, 50: “Gaius Pompeius Planta (MS 74-76); Eutactus (MS 79-81); Lucius Vinius Longus (MS 81-84); Gaius Cassius Salamalla (MS 98 ve MS 102); Caelius Florus (MS 117); Valerius Eudaemon (MS 128/ 129); Titus Statilius Apollinarius (İmparator Antoninus Pius Dönemi); Titus Aelius Carpus (MS II. yüzyılın ilk yarısı); Creperius (MS 198-211); Tiberius Claudius Plotinus (MS 212-217); Bryonianus Lollianus signo Ctistius (MS III. yüzyıl); Nomen Incertum (MS 198-209); Nomen Incertum (MS III. yüzyıl)”.

¹⁹ Adak *et al.* 2006, 11 vd. nr. 8: [.] Ρ[οῦ]φον | [τὸν κράτι]στον | [ἐπίτρο]πον Λυ|[κίας Παμ]φυλίας |[Φαση]λεί | [των ἡ βου]λή καὶ ὁ | [δῆμο]ς τὸν εὐ|[εργέτ]ην ἐν πᾶ|[σιν].

²⁰ Merkelbach – Stauber 2002, 131. Söz konusu yazıtta geçen καθαρώτατε kelimesinden dolayı Rufus’un buradaki görevinin hakimlik ve dolayısıyla kendisinin de vali olabileceği düşünülmektedir.

²¹ Anadolu’daki sofist, rhetor ve filozofların kamusal alanda üstlendikleri görevlere ilişkin olarak bk. Akgün 2013, 49-73; Akgün-Kaya 2015a, 251-270; ayrıntılı listeler için ayrıca bk. Akgün-Kaya 2016, 276-281 (tablo 4-7).

²² *IEphesos* 3047 ([ἡ βουλή καὶ] ὁ δῆμος | [Τ(ίτον) Κλ(αύδιον)] Φ[λαουιαν]ὸν Διονύσιον | [τὸν] ῥήτορα καὶ σοφιστὴν | [δ]ὲ ἐπίτροπον τοῦ Σεβαστοῦ | Κλ(αύδιος) Εὐτυχὸς τὸν ἑαυτοῦ πάτρωνα).

²³ *IEphesos* 616 (Ἀππιον Ἀλέξανδρον | τὸν κράτιστον ἐπίτροπον | τῶ[ν] κυρίω[ν] ἡ[μῶν] | [Οπελλίου καὶ Διαδουμενιανοῦ] | τὸν πολλάκις δουκηνάριον, | τὸν φιλόσοφον, | τὸν ἀγνὸν καὶ δίκαιον | καὶ πάσῃ ἀρετῇ κεκοσμημένον, | Μ(ἄρκος) Αὐρ(ήλιος) Δάφνος φιλοσέβ(αστος) | ἀσιάρχης συνωδός, | πολλὰκις ἀγνοθετής, | τὸν ἐν πᾶσιν τῆς πατρίδος | καὶ ἑαυτοῦ εὐεργέτην); Ayrıca krş. *IEphesos* 617 ve Herrmann – Malay 2003, 4 nr. 3.

²⁴ Aytaçlar 2006, 202 vdd. nr. 233-236.

yazmaktadır²⁵. Bu durumuyla Dionysios hem *rheto*r ve *procurator* olması hem de Mouseion'da ayrıcalık elde etmesiyle, Phaselis'te ele geçen yazıtta onurlandırılan filozofla neredeyse aynı niteliklere sahip görünmektedir. Fakat Milet'lu Dionysios'un faaliyetleri Hadrianus Dönemi'ne denk düşmektedir²⁶.

Str. 4: Bu satırda onurlandırmayı yapan kişinin adı geçmektedir. Taş üzerinde sadece *praenomen* ve *nomen*'i korunmuş olan şahsın *cognomen*'i şu an için bilinmemektedir. Zira Phaselis'ten -kent içi - ele geçen yazıtlarda bugüne kadar Marcus Aurelius *nomen gentilicium*'unu taşıyan biri belgelenmediğinden herhangi bir özdeşleştirme de yapılamamaktadır²⁷.

Str. 5: Bu satır için ὁ ἑταῖρος [αὐτοῦ] tamamlaması önerilebilir. Zira kelimenin başında *masculinum* cins *nominativus casus*'ta artikel olduğu için buradaki Hetairos'ta şahıs ismi söz konusu değildir²⁸. *Cognomen*'i eksik olan Marcus Aurelius söz konusu onurlandırmayı *procurator*'un dostu olarak yapmaktadır. Dostları tarafından onurlandırılan *procurator*lar bu satır için örnek teşkil edebilir²⁹.

Söz konusu öneriler kabul edilirse yazıt şöyle tamamlanabilir:

01 [-----, τῶν]	<i>Marcus Aurelius falanca,</i>
έν Μ[ουσειῶι σιτουμένων]	<i>Mouseion'da bedava yemek yeme</i>
2 ἀτελῶν φ[ιλόσοφον καὶ ἐπίτρο]	<i>hakkına sahip bir filozof ve</i>
πον τῶν Σ[εβαστῶν]	<i>imparatorların procrator'u olan</i>
4 Μάρκος Αὐρήλιος -----	<i>falanca'yı dostu olarak onurlandırdı.</i>
ὁ ἑταῖρος [αὐτοῦ]	

Sonuç olarak, burada ele alınan onurlandırma yazıtı, onurlandıran kişinin taşıdığı *nomen gentilicium* dolayısıyla MS 212 yılı sonrasına tarihlendirilebilir. Aynı zamanda hem *procurator* ve hem de filozof olarak İskenderiye'deki Mouseion'da bedava yemek yeme hakkı bahşedilmiş bu kişiye ilişkin onurlandırma Hadrianus Kapısı yakınında dikilmiş olmalıdır. Anacaddenin Güney Liman'da sonlandığı bu alan kentin en repesantatif yerlerinden biridir. İmparator Hadrianus'un ikinci

²⁵ Phil. Vit.Soph. 524: Ἀδριανὸς γὰρ σατράπην μὲν αὐτὸν ἐπέφηνεν οὐκ ἀφανῶν ἐθνῶν, ἐγκατέλεξε δὲ τοῖς δημοσίᾳ ὑπεύουσι καὶ τοῖς ἐν τῷ Μουσειῷ σιτουμένοις. Τὸ δὲ Μουσεῖον τράπεζα Αἰγυπτία, ξυγκαλοῦσα τοὺς ἐν παρῇ τῇ γῇ ἐλλογίμους. Bu konuda ayrıca bk. Bowie 1997, 7 vd.

²⁶ Philostratos'un anlatımları dışında Ephessos ve Miletos'tan ele geçen yazıtlardan Dionysios'un hem tam ismi öğrenilmekte hem de ailesine ilişkin bilgi edinilmektedir. C. P. Jones (1980, 373-374), Dionysios'un ismini tam olarak koruyan bir Ephessos yazıtına (IEphesos 426: Τ(ίτος) Κλαύδιος | Φλαουιανὸς | Διονύσιος | ῥήτωρ) dayanarak Dionysios'un T. Flavius ailesinde dünyaya gelmiş ve Claudius ailesi tarafından evlat edinilmiş olabileceğini savlamaktadır. Dionysios'un 125/6 yılında Miletos *arkhon*'u olarak görev yaptığı sırada diğer meslektaşları ile birlikte imparator Hadrianus'un heykelini diktirdiği öğrenilmektedir (Peuch 2002, 231). Celsus Kütüphanesi'nin yakınında bulunan bir lahit üzerindeki yazıt (IEphesos 426) Dionysios'un Ephessos'ta gömüldüğünü belgelemektedir.

²⁷ Teritoryumdan ele geçen yazıtlarda ise belgelenmektedir. Krş. SEG VI 734 ve 735; LII 1404; Tüner Önen *et al.* 2017, 357 nr. 3a.

²⁸ Hetairos (ἑταῖρος), çok sık olmasa da belgelenen bir isimdir. IGUR I 160; SEG XXXII 194; IStratonikeia 845. Krş. LGPN VB, 157 sv. ἑταῖρος.

²⁹ Pflaum 1960, 139 nr. 2: Τ(ίτον) Φούριον Ο(ύκτο)|ρεῖνον ἐπίτρο(πον) | {vac.} τοῦ Σεβ(αστοῦ) | Αἴλιος Προ(κ)υλ(ιανὸς) Μηνό(δω)|ρος τὸν ἑαυ(τοῦ) | φίλον καὶ εὐ(ε)ργέτην; IPerge 24: L(ucio) Pupio L(ucii) f(ilio) Sab(atina) Prae(senti, trib(un) milit(um), praefecto | equitum alae | [Pi]centianae, proc(u)[ra]tori Divi Claudi | [et Ne]ronis Claudi | [Caes]aris Aug(usti) Germa[nici] provinciae Galaticae | et Pamphy[liae], et a loricata, | Ti(berius) Claudius Divi Clau[di] l(ibertus) et sacerdos Plocamus, | amico suo | h(onoris) c(ausa); IGR III 187: Ἀγαθὴ τύχη. | Τ(ίτον) Αὐ(ρήλιον) Νε(σ)τοριανὸν ἐπίτροπον τῶν | κυρίων ἡμῶν [κ]αθ' <ὁ>λων | τὸν δίκαιον καὶ σεμνόν, Κ(λαύδιος) Αἴλιος | Ἀγισίλαος τὸν ἑαυτοῦ φίλον καὶ | εὐ(ε)ργέτην... etc.

doğru seyahati sırasında Phaselis'e uğraması onuruna hem söz konusu anıtsal kapı inşa edilmiş hem de İmparator'un kendisi ve aile üyelerine - Traianus, Plotina, Paulina, Sabina ve Matidia - ilişkin onurlandırmalar da bu alanda dikilmiştir³⁰. Buradaki onurlandırmayı yapan kişi her ne kadar net bir şey söylenemese de Phaselis vatandaşı olmalıdır. Onurlandırılan kişi de Lykia ve Pamphylia *procurator*'u olarak muhtemelen kent için bir yardımda bulunmuştur. Özellikle İmparatorluk Dönemi'nde sosyal liderler olarak halk arasında ön plana çıkan sofist, filozof ve *rheto*'ların İmparatorluk nezninde sözü geçen kişiler oldukları ve imparatorlardan arzu ettikleri konularda destek almayı başardıkları bilinir³¹. Söz konusu kişinin Mouseion'da bedava yemek yeme ayrıcalığını bizzat İmparator'dan almış olması büyük bir olasılıktır ve bu durum da onun hem imparatorun *procurator*'u hem de büyük olasılıkla imparator nezdinde hatırı sayılan biri olduğunu göstermektedir.

³⁰ İmparatorun Phaselis'e uğraması ve kent tarafından onurlandırmalar ve ithaf yapılarıyla karşılanması hususunda bk. Tüner Önen 2013, 93-106.

³¹ Smyrnalı Aristides bu konuda iyi bir örnek oluşturmaktadır, zira depremlerle tahrip olan Smyrna, onun başarılı girişimleri sonucunda neredeyse yeniden inşa edilmiştir (Phil. Vit. Soph. 583). Sophistler ve İmparatorlar arasındaki ilişki için ayrıca bk. Aytaçlar 2006, 33-40.

BİBLİYOGRAFYA

Antik Kaynaklar

- Dion. Chr. (=Dionysos Chrysostomos, *Orationes*) Kullanılan Metin: Dionis Prusaensis quem vocant Chrysostomum quae exstant omnia. Ed. J. Arnim, vol 1 - 2, Berlin 1962.
- Phil. Vit.Soph. (= Flavius Philostratus, *Vitae Sophistarum*) Kullanılan Metinler ve Çeviri: *Philostratus, Lives of Sophists*. Ed. W.C. Wright. Cambridge, Mass.-London 20057.
- Synes. (=Synesios, *Synesii Cyrenensis opuscula*) Kullanılan Metinler ve Çeviri: *Synesii Cyrenensis Hymni et Opuscula*. Ed. N. Terzaghi, Roma 1944.

Modern Literatür

- Adak et al. 2006 M. Adak - N. Tüner Önen - S. Şahin, "Neue Inschriften aus Phaselis", *Gephyra* 2 (2006) 1-20.
- AJPh *The American Journal of Philology*. Baltimore (Md.): Johns Hopkins University Press
- Akgün 2013 E. Akgün, "II. Sofistik Dönem: Yunan Kültürünün Yeniden Canlanması". Eds. A. V. Çelgin - N. E. Akyürek-Şahin, *Akron 7: Eskiçağ Yazıları* 5. İstanbul (2013) 49-73.
- Akgün Kaya 2015a E. Akgün Kaya, "Philostratos: Sofist ve Biyografi Yazarı". Eds. A. V. Çelgin - N. E. Akyürek Şahin, *Akron 9: Eskiçağ Araştırmaları* 7. İstanbul (2015) 251-270.
- Akgün Kaya 2015b E. Akgün Kaya, "Filozof (Φιλόσοφος), Sofist (Σοφιστής), Retor (Ρήτωρ): II. Sofistik Dönem'de Sınıflandırma Problemi", *MJH* V/2 (2015) 1- 15
- Akgün Kaya 2016 E. Akgün Kaya, *Anadolu'da II. Sofistik Dönem: Sofist, Retor ve Filozofların Kamusal Alandaki Etkinlikleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi. Antalya 2016.
- Aytaçlar 2006 P. Ö. Aytaçlar, *Yazıtlar ve antik kaynaklar ışığında Batı Anadolu'da Entelektüeller*. İstanbul 2006.
- Bernand – Bernand 1960 A. Bernand – E. Bernand, *Les inscriptions grecques et latines du Colosse de Memnon*. Institut Français d'Archéologie Orientale, Bibliothèque d'étude 31, Paris 1960.
- Bernand 1984 A. Bernand, *Les portes du désert. Recueil des inscriptions grecques d'Antinooupolis, Tentyris, Koptos, Apollonopolis Parva et Apollonopolis Magna*. Paris 1984.
- BGU I Ägyptische Urkunden aus den königlichen Museen zu Berlin: Griechische Urkunden. Ed. U. Wilcken et. Al. Berlin 1895.
- Bowersock 1969 G. W. Bowersock, *Greek Sophists in the Roman Empire*. Oxford 1969.
- Bowie 1997 E. Bowie, "Hadrian, Favorinus, and Plutarch". J. Mossman (ed.), *Plutarch and his Intellectual World*, London (1997) 1-15.
- Coşkun Abuagla 2012 A. C. Abuagla, *Roma Dönemi Küçük Asya Procuratorları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya 2012.
- EA Epigraphica Anatolica. Zeitschrift für Epigraphik und historische Geographie Anatoliens. Bonn 1983-.
- Fein 1994 S. Fein, *Die Beziehungen der Kaiser Trajan und Hadrian zu den Litterati*. Stuttgart 1994.
- Fraser 1972 P. M. Fraser, *Ptolemaic Alexandria. Text, notes and indexes*. 3 cilt. Oxford 1972.
- GRBS Greek, Roman and Byzantine Studies
- Herrmann – Malay 2003 P. Herrmann – H. Malay, "Statue Bases of the Mid Third Century A.D. from Smyrna", *EA* 36 (2003) 1-11
- IGR III Inscriptiones graecae ad res romanas pertinentes. Ed. René Cagnat et al. 3 vols. Paris 1901-1927.

- IGUR*
IEphesos *Inscriptiones graecae urbis Romae*. Ed. L. Moretti. 4 vols. Rome 1968-1990
Die Inschriften von Ephesos. 8 Bände.
H. Engelmann – D. Knibbe – R. Merkelbach, Bonn 1980 (IK 13-Teil 3: 600-1000); Ch. Börker – R. Merkelbach, Bonn 1979 (IK 12-Teil 2: 101-599); R. Meriç – R. Merkelbach – J. Nollé – S. Şahin, Bonn 1981 (IK 17, 1-Teil 7.1: 3001-3500)
- IK
IMilet Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien
P. Herrmann et al., *Inschriften von Milet*. Berlin 1997 (Teil 1: nr. 187-406); New York 1998 (Teil 2: nr. 407-1019)
- IPerge* S. Şahin, *Die Inschriften von Perge*. 2 Bände. Bonn 1999 (IK 54-Teil 1: nr. 1-279). Bonn 2004 (IK 61-Teil II: nr. nr. 280-560).
- IPriene* D. F. McCabe, *Priene Inscriptions. Texts and List*. The Princeton Project on the Inscriptions of Anatolia, The Institute for Advanced Study, Princeton (1987).
- IStratonikeia* M. Ç. Şahin, *Die Inschriften von Stratonikeia*. 4 Bände. Bonn 1981 (IK 21-Teil 1); Bonn 1982 (IK 22, 1-Teil 2, 1); Bonn 1990 (IK 22, 2-Teil 2, 2)
- JHS The Journal of Hellenic Studies. London: Society for the Promotion of Hellenic Studies.
- Jones 1980 C. P. Jones, "Prosopographical Notes on the Second Sophistic". *GRBS* 21 (1980) 373-380.
- Jones 2001 C. P. Jones, "Philostratus' Heroikos and Its Setting in Reality", *JHS* 121 (2001) 141-149
- Kaibel 1965 G. Kaibel, *Epigrammata graeca ex lapidibus conlecta*. Berlin 1878. Reprint: Hildesheim 1965.
- Lewis 1981 N. Lewis, "Literati in the service of Roman emperors: politics before culture,". Eds. L. Casson - M. Price, *Coins, Culture and History in the Ancient World: Numismatic and Other Studies in Honor of Bluma L. Trell*. Detroit (1981) 149-166.
- LGPN VB* *A Lexicon of Greek Personal Names*, Volume VB: Coastal Asia Minor: Caria to Cilicia. Eds. J.-S. Balzat, R. W. V. Catling, É. Chiricat, F. Marchand – T. Corsten. Oxford 2013.
- Liddell-Scott 1940 H.G. Liddell - R. Scott, *A Greek and English Lexicon*. Oxford 1940.
- MAMA VIII W. M. Calder - J. M. R. Cormack, *Monuments from Lycaonia, the Pisido-Phrygian Borderland, Aphrodisias. Monumenta Asiae Minoris Antiqua [MAMA] VIII*. Manchester 1962.
- Magie 1950 D. Magie, *Roman Rule in Asia Minor* II. 1950.
- Merkelbach – Stauber 2002 R. Merkelbach – J. Stauber, *Steinepigramme aus dem griechischen Osten*. Band 4. Mühlin-Leipzig 2002
- MJH Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi / Mediterranean Journal of Humanities
- Peuch 2002 B. Puech, *Orateurs et Sophistes Grecs Dans Les Inscriptions D'époque Impériale*. Paris 2002
- Pflaum 1960 H.-G. Pflaum, *Les Carrières Procuratoriennes Équestres Sous Le Haut-Empire Romain*, Paris 1960.
- SEG Supplementum Epigraphicum Graecum. Leiden – Amsterdam 1923-.
- SIG* *Sylloge Inscriptionum Graecarum*. Ed. W. Dittenberger. 1864-1947.
- Stanton 1973 G. R. Stanton, "Sophists and Philosophers: Problems of Classification", *AJPh* 94 (1973) 350-364.
- Tüner Önen 2013 N. Tüner Önen, "Hadrians Reisen im östlichen Mittelmeer anhand neuer Inschriften aus Phaselis", *Adalya* XVI (2013) 93-106.
- Tüner Önen et al. 2017 N. Tüner Önen, B. Gürel, A. Akçay, "Phaselis Teritoryumunda Tespit Edilen Lahitlerin RTI Metodu Işığında Arkeolojik ve Epigrafik İncelemeleri ". *Phaselis* III (2017) 343-369.
- Watts 2006 E. J. Watts, *City and School in Late Antique Athens and Alexandria*. Berkeley-Los Angeles-London 2006.